

Суспільні трансформації в умовах війни росії проти України: виклики часу і завдання краєзнавців

Хмельницька обласна організація Національної спілки краєзнавців України
Хмельницький кооперативний торговельно-економічний інститут
Центр дослідження історії Поділля Інституту історії України НАН України при
Кам'янець-Подільському національному університеті імені Івана Огієнка
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека

СУСПІЛЬНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ВІЙНИ росії ПРОТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ЧАСУ І ЗАВДАННЯ КРАЄЗНАВЦІВ

**(до 80-річчя доктора історичних наук, професора
Віктора Степановича Прокопчука)**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

(м. Хмельницький, 26 липня 2024 р.)

Хмельницький
2024

*Наталія Петренко,
м. Глухів*

ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ: КРАЄЗНАВЧИЙ РУХ У ЧАСИ ВІЙНИ УКРАЇНИ З РФ

У статті йдеться про важливість історичної пам'яті як невід'ємної частини національної ідентичності та її ролі у формуванні свідомості народу. Краєзнавчий рух відіграє ключову роль у збереженні та популяризації місцевої історії, традицій і культурних цінностей. Війна між Україною та Російською Федерацією створила значні виклики для збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. У статті розглядаються основні аспекти краєзнавчого руху під час війни та його значення для майбутніх поколінь.

***Ключові слова:** краєзнавство, краєзнавчий рух, війна, збереження історичної спадщини.*

Історична пам'ять є невід'ємною частиною національної ідентичності, яка формує свідомість народу та його ставлення до власної культури й історії. У часи війни, коли суспільство стикається з екзистенційними викликами, питання збереження історичної пам'яті набуває особливої актуальності. Краєзнавчий рух відіграє в цьому процесі ключову роль, адже саме він сприяє збереженню та популяризації місцевої історії, традицій та культурних цінностей.

Війна між Україною та Російською Федерацією, яка розпочалася у 2014 році та більше посилилася у 2022, принесла з собою значні виклики для збереження історичної пам'яті та культурної спадщини. Краєзнавчий рух в Україні відіграє ключову роль у документуванні подій, збереженні культурних об'єктів та вихованні національної свідомості. У цій статті розглянемо основні аспекти краєзнавчого руху під час війни та його важливість для майбутніх поколінь.

Щорічно 28 травня відзначається свято краєзнавців – дослідників історії міст і сіл, районів і громад по всій Україні, які популяризують історичну і культурну спадщину нашого народу. У періоди постійних воєн краєзнавці-літописці та кобзарі часто були

важливими посередниками у передачі знань про історію та героїку України, особливо за 300-літньої російської окупації, коли вони зберігали духовні та культурно-історичні зв'язки між поколіннями українців.

Сучасні краєзнавці завдяки своїй науково-просвітницькій діяльності значно вплинули на формування патріотизму, національної свідомості та розуміння українцями логіки історичних процесів. Через це на тимчасово окупованих територіях інтерес до місцевих краєзнавців проявляють не менше, ніж до колишніх учасників АТО-ООС [1].

Початок війни спонукав багатьох українців до глибшого вивчення історії рідного краю. Краєзнавчий рух отримав новий імпульс, адже потреба в збереженні національної ідентичності стала ще більш актуальною. Місцеві краєзнавці активно досліджують історію своїх регіонів, збирають матеріали про героїчні події та постаті, які стали символами опору.

Завдяки неймовірним зусиллям відданих рідному краю людей рятуються найцінніші експонати музеїв та архівні колекції. Наприклад, в Іванкові на Київщині працівники краєзнавчого музею врятували картини всесвітньо відомої української художниці Марії Примаченко, коли їх приміщення було охоплене вогнем. Тим часом, голова Чернігівського районного осередку НСКУ Андрій Курданов, змушений тимчасово перебратися до Черкас, врятував свій науковий архів із обстрілюваного Чернігова [1].

8 травня 2022 р. російські військові, використовуючи заборонені міжнародним правом засоби ведення війни, завдали авіаудару по території Глухівської громади в Шосткинському районі Сумської області. Внаслідок цього було пошкоджено єврейське кладовище, де поховані жертви погрому 1918 року. Це місце має особливе значення для єврейського народу [2, с. 24].

Викладачі та студенти Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка в межах україно-ізраїльського наукового проекту досліджують єврейське кладовище. Учасники розшифровують написи на надгробках, аналізують дані та документують інформацію. Завдяки зусиллям досвідчених і молодих краєзнавців історія кладовища зберігається для майбутніх поколінь [3].

Суспільні трансформації в умовах війни росії проти України: виклики часу і завдання краєзнавців

Сьогодні, під час війни, багато краєзнавців ведуть щоденники та хроніки подій, збирають фотографії, свідчення очевидців бойових дій і воєнні артефакти. Після перемоги їм доведеться взяти участь у написанні правдивої історії української незалежності та цієї війни, не спотвореної російською пропагандою, формувати музейні колекції і проводити екскурсії. Краєзнавцям, військовим, волонтерам та іншим небайдужим громадянам знадобиться чимало зусиль, щоб забезпечити, щоб російські війська більше ніколи не топтали українську землю [1]. Краєзнавчий рух займається вивченням і популяризацією історії окремих регіонів, міст і сіл. У часи війни краєзнавці часто стають своєрідними хранителями місцевої пам'яті, зберігаючи унікальні свідчення про минуле та сучасність. Вони збирають документальні матеріали, свідчення очевидців, архівні документи, фотографії та інші артефакти, які можуть бути втрачені під час бойових дій або окупації.

Краєзнавчий рух в Україні в часи війни з Російською Федерацією набув особливого значення, ставши важливим елементом національної ідентичності та патріотичного виховання. В умовах збройного конфлікту, коли країна стикається з численними викликами, краєзнавство виступає як інструмент збереження культурної спадщини, національної пам'яті та підтримки морального духу суспільства.

Збереження історичної пам'яті під час війни є надзвичайно важливим завданням, яке вимагає координації зусиль багатьох людей та організацій. Краєзнавчий рух в Україні відіграє ключову роль у документуванні подій, збереженні культурної спадщини та вихованні національної свідомості. Завдяки їхній праці ми зможемо зберегти пам'ять про події війни, захистити нашу культурну спадщину та передати ці знання майбутнім поколінням.

Список використаних джерел та літератури:

1. Букет Є. Сьогодні відзначається Всеукраїнський день краєзнавства. АрміяInform. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/05/28/sogodni-vidznachayetsya-vseukrayinskyj-den-kraeyznavstva/> (дата звернення 27. 06. 2024).

2. Прокопчук В., Гриценко А. Пам'яткоохоронна робота в закладах загальної середньої освіти: навчально-методичний посібник: 2-ге видання: доповнене. Суми: ФОП Цьома С. П., 2024. 136 с.

3. У Глухові досліджують та відновлюють 300-річне єврейське кладовище. JewishNews. URL: <https://jewishnews.com.ua/society/u-glukhov%D1%96-dosl%D1%96dzhuyut-ta-v%D1%96dnovlyuyut-300-r%D1%96c-hne-evrejske-kladovishhe> (дата звернення 27. 06. 2024).

*Андрій Гриценко,
м. Глухів*

РОЗВИТОК ШКІЛЬНОГО КРАЄЗНАВСТВА В АСПІРАНТУРІ ЗВО В УМОВАХ ВІЙНИ

Автором статті було проаналізовано досвід з розвитку краєзнавчого руху, зокрема, шкільного, викладачами, аспірантами та студентами кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка в попередні десятиліття та на сучасному етапі. Крім того, у дослідженні представлено дослідження предметно-методологічного складника поняття шкільного краєзнавства.

Ключові слова: краєзнавство, шкільне краєзнавство, Глухівський національний педагогічний університет ім. О. Довженка, наука, конференції, аспірантура.

Дослідження історії рідного краю завжди цікавило здобувачів освіти та самих педагогів. Цей аспект завжди знаходив своє відображення і в дослідженні самих краєзнавців, що не обіймали педагогічних чи науково-педагогічних посад. У той же час саме серед університетських викладачів, зокрема, істориків, особливо, на сучасному етапі необхідності документування швидкозмінючих подій в ході російсько-української війни, криється значний потенціал розвитку краєзнавчого руху.

За мету даної статті ми поставили демонстрацію досвіду розвитку краєзнавчого руху, зокрема, шкільного, викладачами, аспірантами та студентами кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка в попередні десятиліття та на сучасному етапі.

Краєзнавство, як галузь суспільної діяльності, має свою внутрішню структуру – певну кількість складових з характерними